

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Jitky Zavřelové a soudců Petra Mikeše a Milana Podhrázkého v právní věci žalobce: **M. N.**, zastoupený Mgr. Petrem Mertou, advokátem se sídlem Jičínská 1346/6, Praha 3, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 25. 5. 2020, čj. OAM-381/ZA-ZA04-ZA04-R2-2015, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. 2. 2021, čj. 1 Az 30/2020-56,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

III. Žalovanému **se** náhrada nákladů řízení **nepřiznává**.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobce podal 17. 4. 2015 žádost o udělení mezinárodní ochrany. Žalovaný v záhlaví označeným rozhodnutím rozhodl o žádosti tak, že žalobci mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, neudělil. Žalovaný rozhodoval poté, co jeho první rozhodnutí bylo zrušeno rozsudkem Nejvyššího správního soudu z 25. 4. 2019, čj. 5 Azs 207/2017-36.

[2] Žalobce proti tomuto rozhodnutí podal žalobu k Městskému soudu v Praze, v níž zároveň požádal o ustanovení zástupce.

[3] Městský soud žalobci zaslal formulář *Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech*, který žalobce vrátil soudu vyplněný (uvedl, že je nezaměstnaný a z důvodu pracovního úrazu nemůže pracovat, nemá majetek větší hodnoty, jeho manželka pobírá čistý měsíční příjem ve výši 22 000 Kč a platí nájemné ve výši 15 000 Kč). Městský soud následně žalobce vyzval, aby mj. sdělil, v jaké výši hradí nájemné a ostatní náklady spojené s užíváním bytu a jaký je zdroj jeho příjmů, z nichž hradí své náklady na stravování, ošacení a jízdné. Žalobce soudu odpověděl, že jeho manželka je zaměstnaná a hradí nájemné a další platby. Dále uvedl, že občas pracuje jako brigádník ve stavebnictví a za vydělané peníze si kupuje jídlo a oblečení. Městský soud usnesením z 29. 7. 2020, čj. 1 Az 30/2020-28, návrh na ustanovení zástupce zamítl z důvodu, že údaje uvedené žalobcem nejsou úplným doložením jeho majetkových poměrů (žalobce nesdělil, v jaké výši platí nájemné a poplatky spojené s užíváním bytu ani jaké jsou jeho příjmy z brigád). Proti tomuto usnesení podal žalobce kasační stížnost, kterou Nejvyšší správní soud usnesením z 26. 11. 2020, čj. 1 As 307/2020-26, odmítl, neboť neobsahovala důvody, pro které žalobce usnesení městského soudu napadal, a žalobce tuto vadu neodstranil.

[4] Městský soud usnesením z 28. 1. 2021, čj. 1 Az 30/2020-45, žalobce vyzval, aby doplnil svou žalobu o důvody, pro které považuje napadené výroky rozhodnutí žalovaného za nezákonné nebo nicotné. Žalobce na tuto výzvu reagoval ve stanovené lhůtě podáním z 2. 2. 2021, v němž soudu sdělil, že „*skutečnosti, které uvedl ve své žádosti o mezinárodní ochranu a ve své výpovědi, naopak obsahují dostatek skutečností prokazujících pronásledování, jemuž* [byl] *vystaven, a* [jeho] *tvrzení nebyla ze strany správního orgánu vyvrácena*“.

[5] Městský soud v záhlaví označeným usnesením žalobu odmítl podle § 37 odst. 5 s. ř. s. z důvodu, že ani podání žalobce z 2. 2. 2021 neobsahovaly žádný žalobní bod. Žalobce v něm totiž pouze zopakoval, že žalobu podává v rozsahu výroku o neudělení mezinárodní ochrany, dále obecně namítl porušení § 3 správního řádu a vyjádřil přesvědčení, že v žádosti o mezinárodní ochranu uvedl dostatek skutečností, které prokazují pronásledování, jemuž byl vystaven, a jeho tvrzení nebyla správním orgánem vyvrácena. Dále jeho podání obsahovalo žádost o nařízení ústního jednání a formulaci žalobního petitu, konkrétně návrh na zrušení napadeného rozhodnutí žalovaného. Přestože soud žalobce poučil, aby doplnil konkrétní žalobní body, žalobce tak neučinil. Odkaz na porušení § 3 správního řádu žalobce nijak konkrétně neodůvodnil, a proto se jím soud nemohl podrobněji zabývat.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[6] Proti usnesení městského soudu podal žalobce (dále „stěžovatel“) kasační stížnost, v níž současně požádal o ustanovení zástupce. Nejvyšší správní soud usnesením z 22. 4. 2021, čj. 8 Azs 86/2021-21, návrh na ustanovení zástupce zamítl z důvodu, že stěžovatel neosvědčil nedostatek prostředků k zajištění zástupce. Stěžovatel následně svou kasační stížnost doplnil v zastoupení jím zvoleným advokátem.

[7] Podle stěžovatele je kasační stížnost přijatelná ve smyslu § 104a s. ř. s., neboť se týká právní otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně, jakož i z důvodu zásadních pochybení městského soudu, která měla dopad do jeho hmotněprávního postavení. V dalším odkázal na vlastní důvody kasační stížnosti.

[8] Stěžovatel namítá, že postupem městského soudu, který vedl k vydání kasační stížností napadeného usnesení, jakož i samotným tímto usnesením došlo k hrubému zásahu do jeho práva na spravedlivý proces a na soudní přezkum rozhodnutí orgánu veřejné správy. Stěžovatel z důvodu nedobré znalosti češtiny žádal o možnost vyjádřit se ke své žalobě, případně ji vysvětlit či doplnit na ústním jednání s účastí tlumočníka. To mu však nebylo umožněno, přestože si soud musel být vědom toho, že stěžovatel neovládá český jazyk srovnatelně dobře jako svoji mateřštinu, jakož i toho, že není zastoupen advokátem a nemá právnické vzdělání. Odmítnutí žaloby soudem bez možnosti stěžovatele se k věci kvalifikovaně vyjádřit bylo ryze formalistické a soud stěžovateli neumožnil hájit jeho práva. Stěžovatel byl zkrácen také na právu na projednání věci před soudem, na právu být osobně přítomen projednání své věci, jakož i na právu vyjádřit se k věci, které nemohlo být realizováno zejména s ohledem na porušení práva na právní pomoc a na tlumočníka.

[9] Pokud jde zaprvé o porušení práva na právní pomoc, důvodem pro odmítnutí žaloby byla skutečnost, že stěžovateli nebyla poskytnuta právní pomoc, což je v rozporu s čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a se zásadami pro vedení soudních řízení při přezkumu správních rozhodnutí. I podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva je třeba se vždy ptát, zda vzhledem k okolnostem věci vedl nedostatek právní pomoci k tomu, že řízení bylo nespravedlivé. V případě stěžovatele nedostatek právní pomoci spolu s dalšími okolnostmi vedl k nespravedlnosti řízení, neboť stěžovatel nebyl schopen jakkoli reagovat na výzvy městského soudu. Podle Ústavního soudu nemá odmítnutí práva na právní pomoc vycházet z čistě pozitivistického nazírání na právo, neboť to neodpovídá zásadám právního státu. Městskému soudu muselo být zřejmé, že pouze s kvalifikovanou právní pomocí bude stěžovatel plně chápat význam a důsledky soudního řízení včetně jednotlivých písemností (vyhotovených v jazyce, kterému žalobce hůře rozumí, přičemž nerozumí právním pojmům). Jestliže městský soud dospěl k závěru, že stěžovatel nemá nárok na ustanovení zástupce, měl stěžovatele poučit o jeho dalších možnostech. Přinejmenším jej měl odkázat na možnost určení advokáta Českou advokátní komorou podle § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii. Takové poučení mělo být dáno s ohledem na poučovací povinnost soudu ve správním soudnictví podle § 36 odst. 1 s. ř. s., jejíž rozsah je dán újmou, která by mohla účastníka řízení postihnout. To, že kasační stížnost stěžovatele proti usnesení městského soudu čj. 1 Az 30/2020-28 o neustanovení zástupce byla Nejvyšším správním soudem odmítnuta z důvodu, že ji stěžovatel nedoplnil, potvrzuje, že stěžovatel nebyl schopen sám hájit svá práva, soudním písemnostem nerozuměl a nebyl schopen posoudit důsledky jednotlivých podání.

[10] Co se týče zadruhé porušení práva na tlumočníka podle čl. 37 odst. 4 Listiny, to se uplatní ve všech oblastech soudní ochrany práv ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny. Zde všude musí veřejná moc zajistit, pokud o to jednotlivec požádá, aby jednání rozuměl. Stěžovateli měl být ustanoven tlumočník podle § 18 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s., neboť výslovně uplatnil právo na tlumočníka a z jeho podání a obsahu spisu plyne, že adekvátně neovládá český jazyk (rozsudek NSS z 21. 4. 2005, čj. 2 Azs 52/2005-47, nález ÚS z 8. 8. 2005, sp. zn. II. ÚS 186/05, odlišné stanovisko soudců Stanislava Balíka, Dagmar Lastovecké a Jiřího Nykodýma ke stanovisku pléna ÚS z 25. 10. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 20/05). Je téměř absurdní, jestliže je žalobci umožněno tlumočníka využít v řízení před správními orgány a před správními soudy už nikoli. Stanovisko pléna

Ústavního soudu z 25. 10. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 20/05, neumožňuje formalisticky využívat výzvu k odstranění vad žaloby pod sankcí jejího odmítnutí, je-li soudu zřejmé, že účastník neovládá český jazyk.

[11] Žalovaný se ve vyjádření ke kasační stížnosti zcela ztotožnil s postupem městského soudu. Žaloba nebyla projednatelná, neboť neobsahovala žádný žalobní bod. Žalobní námitky byly pouze obecného rázu a z valné většiny zcela odtržené od konkrétního případu stěžovatele. Stěžovatel přes výzvu městského soudu žalobu nedoplnil, i když byl o následcích nedoplnění poučen.

[12] Stěžovatel v replice poukázal na to, že žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti nijak nereagoval na kasační námitky směřující vůči porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces. Stěžovatel nepopírá existenci § 37 odst. 5 s. ř. s., ale má za to, že odmítnutí žaloby předcházelo porušení stěžovatelových procesních práv, která v souhrnu tvoří právo na řádný a spravedlivý proces a právo na přezkum rozhodnutí orgánu veřejné správy. Přestože okolnosti případu stěžovatele hovořily pro to, že zastoupení bylo nezbytné k ochraně jeho práv, nebyla mu poskytnuta právní pomoc, a to ani případným poučením o jeho dalších procesních možnostech. Vzhledem k tomu, že stěžovatel neměl k dispozici právní pomoc a neporozuměl výzvám soudu, nebyl schopen reagovat v soudním řízení na napadené rozhodnutí žalovaného, čímž došlo k porušení zásady rovnosti účastníků řízení podle § 36 odst. 1 s. ř. s., čl. 37 odst. 3 Listiny a čl. 96 odst. 1 Ústavy.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[13] Vzhledem k tomu, že projednávaná věc je věcí mezinárodní ochrany, Nejvyšší správní soud se v souladu s § 104a s. ř. s. zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje zájmy stěžovatele. Pokud by tomu tak nebylo, odmítl by ji jako nepřijatelnou. Pro vymezení institutu nepřijatelnosti a jeho dopadů do soudního řízení správního soud odkazuje na své usnesení z 26. 4. 2006, čj. 1 Azs 13/2006 39, č. 933/2006 Sb. NSS, v němž neurčitý právní pojem „přesah vlastních zájmů stěžovatele“ vyložil. O přijatelnou kasační stížnost se dle uvedeného usnesení může jednat v následujících typových případech: (1) kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu; (2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně; (3) kasační stížnost je přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon; (4) v napadeném rozhodnutí krajského soudu je shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele.

[14] Stěžovatel v kasační stížnosti uplatnil dva okruhy kasačních námitek: namítl zaprvé porušení práva na právní pomoc mimo jiné tím, že městský soud stěžovatele nepoučil o možnosti požádat Českou advokátní komoru o určení advokáta, a zadruhé porušení práva na tlumočníka. Vzhledem k tomu, že se kasační argumentace uplatněná v rámci prvního okruhu námitek dotýká právní otázky, která dosud nebyla plně řešena judikaturou Nejvyššího správního soudu, je kasační stížnost přijatelná.

[15] Kasační stížnost není důvodná.

[16] Vzhledem k tomu, že první okruh kasačních námitek (porušení práva na právní pomoc) je do značné míry založen na premise, že městský soud nevzal dostatečně v potaz, že stěžovatel je cizinec a čeština není jeho mateřským jazykem, považoval Nejvyšší správní soud za vhodné zabývat se nejprve druhým okruhem kasačních námitek (porušení práva na tlumočníka). Pro úplnost lze uvést, že stěžovatel nezpochybňuje samotný závěr městského soudu, podle něhož jeho žaloba ani její doplnění neobsahovaly žádný projednatelný žalobní bod.

[17] Pokud jde o namítané porušení práva na tlumočníka, Nejvyšší správní soud úvodem připomíná, že podle stanoviska pléna Ústavního soudu z 25. 10. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 20/05, „[z]*ákladní právo účastníka řízení na pomoc tlumočníka ve smyslu čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod nelze rozšiřovat pomocí interpretace, resp. konkretizace čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod jako obecného ustanovení o spravedlivém řízení. Základní právo garantované čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod nedopadá na písemný styk soudu s účastníky řízení a naopak. To nevylučuje, aby zákonná úprava poskytla vyšší standard*“. Nejvyšší správní soud tento výklad plně převzal do své judikatury (srov. např. rozsudek z 21. 6. 2006, čj. 3 Azs 156/2005-47, nebo z 2. 3. 2016, čj. 6 As 250/2015-26, bod 23). V souladu s touto ustálenou judikaturou je tedy třeba považovat za nedůvodnou kasační argumentaci v rozsahu, v němž namítá porušení čl. 37 odst. 4 Listiny, neboť projednávaná věc se týká výlučně písemné komunikace městského soudu se stěžovatelem.

[18] Nejvyšší správní soud se následně zabýval otázkou, zda městský soud neporušil § 18 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s. Podle § 18 odst. 2 o. s. ř. *soud účastníku, jehož mateřštinou je jiný jazyk než český, ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde najevo*. Nejvyšší správní soud tedy konkrétně posuzoval, zda v řízení před městským soudem potřeba ustanovit tlumočníka vyšla najevo. Podle judikatury musí být potřeba tlumočníka zcela zjevná a musí sama vyjít v řízení najevo, a to nejčastěji tak, že žalobce žalobu či její část sepíše v jiném než českém jazyce, v reakci na výzvu soudu k odstranění vad žaloby uvede, že výzvě nerozumí, a požádá o ustanovení tlumočníka (srov. rozsudky NSS z 31. 8. 2004, čj. 4 Azs 261/2004-57, z 16. 6. 2004, čj. 4 Azs 112/2004-50, č. 342/2004 Sb. NSS, či z 12. 1. 2005, čj. 7 Azs 270/2004-35). Povinnost ustanovit tlumočníka vzniká soudu pouze tehdy, pokud by účastník řízení pro jazykovou bariéru nemohl účinně obhajovat svá práva v řízení před soudem. Reaguje-li cizinec v řízení před soudem na úkony soudu činěné v českém jazyce svými podáními činěnými rovněž v českém jazyce, nejsou dány důvody stanovené v § 18 odst. 2 o. s. ř. pro ustanovení tlumočníka, neboť toho není potřeba (srov. rozsudek NSS z 15. 10. 2003, čj. 6 Azs 10/2003-37, č. 120/2004 Sb. NSS).

[19] Při posuzování, zda v řízení před městským soudem zjevně vyšla najevo potřeba tlumočníka, Nejvyšší správní soud vzal v potaz následující okolnosti, jejichž relevance byla opakovaně potvrzena judikaturou. Stěžovatel sepsal žalobu a zejména také ostatní podání celá v češtině (srov. rozsudek NSS z 16. 7. 2014, čj. 2 As 68/2014-36, a *a contrario* rozsudky NSS z 9. 3. 2005, čj. 3 Azs 212/2004-60, nebo z 8. 3. 2005, čj. 1 Azs 166/2004-57, v nichž šlo o podání sepsaná částečně v cizím jazyce). Přestože žaloba místy obsahuje gramatické a pravopisné chyby, je ve všech částech zcela srozumitelná. Stěžovatel ve stanovené lhůtě zaslal městskému soudu srozumitelně česky vyplněný formulář o osobních, majetkových a výdělkových poměrech (srov. rozsudek NSS z 12. 4. 2006, čj. 1 Azs 129/2005-78, nebo *a contrario* rozsudek NSS z 3. 6. 2021, čj. 3 As 92/2021-21, bod 15, vydaný ve věci, v níž ze způsobu vyplnění formuláře jednoznačně vyplynulo, že stěžovatelka formuláři

dostatečně neporozuměla). Stejně tak stěžovatel ve lhůtě reagoval na následnou výzvu k doplnění prohlášení o majetkových poměrech, jakož i na výzvu k doplnění žaloby, přičemž ve svých reakcích sepsaných v češtině mimo jiné správně parafrázoval podstatu obou výzev. Ve vyplněném formuláři, v odpovědi na výzvu k doplnění prohlášení o majetkových poměrech ani v odpovědi na výzvu k doplnění žaloby stěžovatel neupozornil městský soud na to, že by písemnostem neporozuměl nebo že by měl z důvodu špatné znalosti češtiny problém na ně adekvátně reagovat.

[20] Nejvyšší správní soud nepřehlédl, že stěžovatel v žalobě požádal o ustanovení advokáta a tlumočníka a uvedl, že česky mluví špatně a nezná české právo. Přestože je jistě třeba vzít tuto původní žádost v potaz při posouzení, zda v řízení před městským soudem vyšla najevo potřeba ustanovit tlumočníka, je nezbytné danou žádost hodnotit v kontextu následné procesní aktivity stěžovatele. S městským soudem totiž komunikoval v češtině, a to bez zjevných problémů s porozuměním. Nejvyšší správní soud má za to, že bylo rozumné na stěžovatelovi požadovat, aby na případné (nyní tvrzené) obtíže s porozuměním soudních písemností městský soud upozornil v některém ze svých podání, jímž na tyto písemnosti reagoval. Taková reakce by jistě byla namístě, pokud by stěžovatel (vědom si své spoluodpovědnosti za výsledek řízení, které svým návrhem vyvolal) výzvám skutečně neporozuměl a měl zájem být v řízení aktivní (srov. usnesení NSS ze 7. 8. 2008, čj. 1 Azs 64/2008-38; srov. také *a contrario* rozsudek NSS z 21. 2. 2007, čj. 1 Azs 61/2006-49, v němž bylo rozhodující, že žalobce v dané věci požádal o tlumočníka v odpovědi na výzvu k doplnění žaloby, nebo rozsudek NSS z 21. 2. 2007, čj. 1 Azs 24/2006-68, v němž žalobkyně na potřebu tlumočníka upozorňovala v reakci na výzvy soudu opakovaně). Vzhledem k tomu, že tak stěžovatel neučinil, podílel se nikoli nevýznamnou měrou na procesním vyústění, jehož zákonnost svou kasační stížností zpochybňuje. Kromě toho lze dodat, že žádost stěžovatele o ustanovení tlumočníka učiněná v žalobě byla vázána na žádost o nařízení ústního jednání. To je potvrzeno stěžovatelovou rekapitulací předcházejícího řízení v doplnění kasační stížnosti ze 4. 6. 2021, podle níž „*žalobce zároveň žádal Městský soud v Praze o nařízení ústního jednání, účast tlumočníka na tomto jednání a o ustanovení zástupce pro řízení*“. I tato skutečnost zpochybňuje váhu, kterou je třeba této původní žádosti dát v rámci posouzení, zda v řízení před městským soudem vyšla najevo potřeba ustanovit tlumočníka.

[21] Stejně tak ani skutečnost, že měl stěžovatel tlumočníka ve správním řízení před žalovaným, sama o sobě nesvědčí o tom, že jsou splněny podmínky pro ustanovení tlumočníka v řízení soudním. Nejvyšší správní soud již judikoval, že podmínky pro přibrání tlumočníka pro správní řízení o žádosti o udělení mezinárodní ochrany podle zákona o azylu nelze stavět na roveň výše posuzované podmínce pro ustanovení tlumočníka soudem v soudním řízení správním. Jestliže byla k pohovoru ke stěžovatelově žádosti o udělení mezinárodní ochrany přibrána tlumočnice ruského jazyka, jednalo se o uplatnění stěžovatelova práva podle § 22 odst. 1 zákona o azylu, podle něhož má účastník řízení ve věci mezinárodní ochrany právo jednat v mateřském jazyce nebo v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět. Naproti tomu § 18 odst. 2 o. s. ř. automaticky nepředpokládá, že by účastník soudního řízení, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, měl právo na ustanovení tlumočníka pro toto řízení, neboť pro ustanovení tlumočníka stanoví shora posuzované podmínky (srov. rozsudek NSS z 12. 4. 2006, čj. 1 Azs 129/2005-78, nebo usnesení NSS z 30. 3. 2016, čj. 2 Azs 11/2016-35).

[22] S ohledem na vše výše uvedené má Nejvyšší správní soud za to, že městský soud nejednal v rozporu s § 18 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s., se zásadou rovnosti účastníků v soudním řízení ani se zákazem přepjatého formalismu, jestliže stěžovateli neustanovil tlumočníka, neboť v řízení před ním potřeba tlumočníka ustanovit nevyšla najevo.

[23] Pokud jde dále o kasační argumentaci ohledně porušení práva na právní pomoc, Nejvyšší správní soud úvodem poukazuje na to, že právo na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny je v soudním řízení správním promítnuto v institutu ustanovení zástupce podle § 35 odst. 10 s. ř. s. I když v řízení o žalobách před správními soudy není zákonem vyžadováno povinné zastoupení advokátem či jiným zástupcem, citované ustanovení počítá s možností ustanovit žalobci zástupce, je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv. Stěžovatel o této možnosti věděl, neboť o ustanovení zástupce v žalobě požádal. Věděl i to, že proti zamítnutí této žádosti může brojit kasační stížností, jelikož přesně to učinil.

[24] V nyní souzené věci Nejvyššímu správnímu soudu nepřísluší, aby (znovu) přezkoumával usnesení městského soudu, kterým byl zamítnut návrh stěžovatele na ustanovení zástupce. Nicméně vzhledem k tomu, že stěžovatel spatřuje porušení práva na právní pomoc v celkovém formalistickém přístupu městského soudu, který měl pro stěžovatele znamenat, že nebyl schopen kvalifikovaně reagovat na jednotlivé soudní písemnosti a řádně doplnit žádné ze svých podání, Nejvyšší správní soud považuje za vhodné uvést následující. Využití práva na právní pomoc v podobě ustanovení zástupce podle § 35 odst. 10 s. ř. s. je podmíněno určitou procesní aktivitou žalobce (navrhovatele), který musí mimo jiné dostatečně tvrdit a doložit, že jsou u něj předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků (tj. že nemá dostatečné prostředky). Tato procesní aktivita se vyžaduje nezávisle na tom, jestli je žalobce český občan či cizinec nebo jestli je čeština jeho mateřským jazykem či nikoli (za předpokladu, že v řízení zároveň nevyjde najevo potřeba ustanovit žalobci tlumočníka, což však není případ stěžovatele: srov. body [18]–[22] výše). Jestliže soud z nedostatečné procesní aktivity žalobce vyvodí zákonem předvídané důsledky (např. zamítne jeho návrh na ustanovení zástupce), o nichž předtím žalobce řádně poučí, nejedná přepjatě formalisticky, nýbrž respektuje zákonné meze práva na právní pomoc, jak jsou v soudním řízení správním určeny v § 35 odst. 10 s. ř. s. K tomu lze dodat, jak již ostatně bylo uvedeno výše, že stěžovatel nedal městskému soudu nijak najevo, že není schopen (z důvodu jazykové bariéry či nepochopení výzev soudu) dostát výše popsané povinnosti být procesně aktivní.

[25] Námitka, podle níž měl městský soud v usnesení, jímž zamítl návrh na ustanovení zástupce, stěžovatele poučit o možnosti nechat si určit advokáta Českou advokátní komoru podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii, není důvodná.

[26] Povinnost soudu po zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce poučit navrhovatele o možnosti nechat si určit advokáta podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii nevyplývá z žádného zákonného ustanovení, neplyne ani z § 36 odst. 1 s. ř. s., které stanoví povinnost soudu poučovat účastníky o procesních právech v soudním řízení správním, a nelze ji jako takovou dovodit ani přímo z čl. 37 odst. 2 Listiny, který zakotvuje právo na právní pomoc. Soudní řád správní totiž (z ústavního pohledu zcela adekvátně a úplně) provádí základní právo na právní pomoc prostřednictvím zvláštního institutu ustanovení zástupce podle § 35 odst. 10 s. ř. s. (vůči němuž má postup podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii subsidiární povahu). Poučovací povinnost soudu v oblasti práva na právní pomoc proto

zahrnuje právě jen tento zvláštní institut, a to pouze v rozsahu nezbytném pro to, aby účastníci v řízení neutrpěli újmu. Poučovací povinnost o procesních právech podle § 36 odst. 1 s. ř. s. totiž nespočívá v paušálním poučování jakéhokoliv podatele o souhrnu všech jeho případných procesních práv, ale potřeba konkrétního poučení o procesním právu musí vyjít najevo (srov. rozsudek NSS z 27. 7. 2005, čj. 1 Azs 289/2004-77). V dané věci taková potřeba nevznikla. Stěžovatel totiž o možnosti požádat o ustanovení zástupce věděl, a této možnosti využil (viz bod [23] tohoto rozsudku).

[27] Poučovací povinnost o procesních právech v soudním řízení správním podle § 36 odst. 1 s. ř. s. nelze extenzivně rozšiřovat v tom směru, že by snad měla zahrnovat bez dalšího i poučení o veškerých v úvahu přicházejících možnostech, jakými si lze za určitých okolností a podmínek obstarat právní pomoc za jiných podmínek (jako je např. právě možnost určení advokáta podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii, možnost nechat se podle § 35 odst. 6 s. ř. s. ve věcech pobytu cizinců zastoupit právnickou osobou, k jejímž činnostem uvedeným ve stanovách patří ochrana práv cizinců, možnost být zastoupen obecným zmocněncem apod.).

IV. Závěr a náklady řízení

[28] Nejvyšší správní soud kasačním námitkám nepřisvědčil, a proto kasační stížnost podle § 110 odst. 1 věty poslední s. ř. s. zamítl.

[29] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1 větu první s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel v soudním řízení úspěch neměl, proto dle uvedených ustanovení nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému, který by jinak měl právo na náhradu nákladů řízení, nevznikly v řízení žádné náklady nad rámec jeho úřední činnosti.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 28. února 2022

Jitka Zavřelová
předsedkyně senátu